

ZPORTIVO

voor meer zelfstandigheid en sportief gedrag in de gymles VO en PO

TEKST ERIK BOOT

▼ *Schema gedragskleuren speelgedrag*

Moet je vogels leren vliegen?

Veel leerlingen bezitten sociale vaardigheden, maar in onze lessen spreken we die vermogens soms onvoldoende aan. Leerlingen kunnen veel, maar het komt er vaak niet uit, doordat wij de

leerlingen niet 'de lucht in laten gaan om hun vleugels uit te laten slaan'. Leerlingen zitten soms gevangen in een groep en de normen die daar regeren. Soms ook geven we de leerlingen onvoldoende autonomie. Opmerkingen uit de praktijk, die daarmee verband houden:

- Ik ben te veel met gedragscorrecties bezig in mijn gymles, dat wil ik anders
- Ik wil met meer energie thuis komen van een dag werken in de zaal
- Hoe creëer ik, met de leerlingen samen, een veiliger groepsklimaat in mijn les

Gedragskleuren Speelgedrag als basis voor ZPORTIVO

Gedragskleur	Leerlijnen Gedrag	Speelgedrag kenmerken	Activiteiten
Wit	Rust in spelen	Ontspannen en rust in jezelf	Yoga, ontspanningsoefeningen, mindfulness, aikido-stijl, afleidingsspelen, zelf-massage, rekken en strekken
Blauw	Naast elkaar spelen	Jezelf uitdagen en concentreren	Jongleren, fitness, duursporten (hardlopen, schaatsen, fietsen etc.), allerlei solo-sporten (surfen, skiën, boarden, kanoën, skeeleren etc.)
Geel	Om de beurt spelen	Elkaar ruimte geven en ander waarnemen	Zwemmen, gymnastiek, atletiek, free-runnen, parcours, urban sports, mikken (golf, jeu de boules, darts, boogschieten etc.)
Oranje	Samen delen spelen	Rekening houden met elkaar	Sportieve recreatie, tikspelen, afgooi, lummel-keeperspelen, stoeispelen, allerlei creatieve arrangementen
Groen	Samenwerk spelen	Samen plannen en uitvoeren	Groene samenwerkingsactiviteiten, acro-gym, sportklimmen, bootcamp, survivalsport, dans, theater
Rood	Tegen elkaar spelen	Presteren en respect tonen	Sportspelen (tennis, hockey, voetbal, basketbal, handbal, volleybal etc.), prestatiesport (solo, duo, meertal)

- Ja graag, een 'tool' om leerlingen te leren, meer zelfstandig met elkaar om te laten gaan
- Meer initiatief en meer motivatie vanuit de leerlingen zelf, zou fantastisch zijn

Motivatie van leerlingen

Het is interessant hoe wetenschappers kijken naar zelfbepaling, intrinsieke motivatie en sociale verbondenheid en wat dat met leerlingen doet. De zelfbepalingstheorie van Ryan en Deci sluit nauw aan bij de vraagstelling over externe sturing of zelfsturing. Ryan en Deci maken onderscheid tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie, maar verfijnen deze indeling, waardoor leraren een beter inzicht krijgen in diverse motivatie-gerichte reacties van leerlingen. Ze spreken van intrinsieke motivatie als de drang om te leren van binnenuit komt en het leren als het ware spelenderwijs verloopt. Ze hebben in hun onderzoek aangetoond, dat intrinsieke motivatie leidt tot hoogwaardig leren ('high-quality learning').

Niet alleen de hoeveelheid of intensiteit van de motivatie doet ertoe, maar ook de soort motivatie is van belang. Een laag gevoel van competentie kan leiden tot een extrinsieke motivatie. De factor sociale verbondenheid speelt ook een rol. Leerlingen verliezen intrinsieke motivatie als ze het gevoel hebben niet gewaardeerd te worden door medeleerlingen of leraren (Vansteenkiste, Lens & Deci, 2006).

Planmatig speelgedrag

ZPORTIVO speelt in op een behoefte van docenten om planmatig te kunnen werken met

zelfstandigheid en sportief gedrag van leerlingen. ZPORTIVO heeft zichzelf de vraag gesteld: hoe creëer je veiligheid en geef je toch optimale ruimte aan leerlingen om samen te ontdekken? Dit leidt immers tot een intenser gevoel van zelfbepaling en groepsverbondenheid. Het programma ZPORTIVO denkt het antwoord te vinden in een gedifferentieerde aanbod van activiteiten gericht op zelfstandigheid en sociale interactie. De indeling van Speelgedrag is de basis. Deze basis wordt herkenbaar gemaakt met de gedragskleuren van Speelgedrag van Erik Boot.

Een belangrijke 'tool' in het programma ZPORTIVO zijn de zogenaamde 'doe-het-zelf kaarten' met allerlei activiteiten in zes gedragskleuren, oplopend in complexiteit. Binnen die zes kleuren is, in elke kleur, een onderverdeling gemaakt in drie tinten (licht, mid, donker) om verfijnd te kunnen afstemmen op een groep of groepje. De docent kiest, maar soms kunnen ook leerlingen zelf kiezen.

Zportivo in PO

Inmiddels zijn al meer dan 250 activiteiten beschreven. De ZPORTIVO-docent kan met de kennis van het programma een verantwoorde keus maken voor een gestructureerde activiteit op het gewenste ontwikkelingsniveau van zelfstandig spelen met elkaar. Er wordt zo stap voor stap toegewerkt naar een steeds plezieriger en ontspannen klimaat in een les vol dynamiek en beweging.

Zportivo in VO

Doe het zelf

Veel leerlingen vinden het fijn om mee te kunnen denken in een activiteit. Ze bepalen mee hoe een activiteit voor hen functioneert. Daar is creativiteit voor nodig en lef om samen een zeker risico te nemen. Dit is een uitdaging voor leerlingen, en draagt bij aan hun skills van de 21ste eeuw. Het pure enthousiasme en motivatie van de leerlingen neemt enorm toe, als zij in een klein groepje succes beleven aan het uitvoeren van een moeilijke, maar haalbare activiteit. Een 'doe-het-zelf' kaart in de juiste kleur, geeft net voldoende sturing om

de activiteit met de groep zelfstandig uit te voeren. Het is leuk en spannend om te zien of een gekozen activiteit die gewenste uitwerking heeft.

Leren positief waarderen

De docent heeft een belangrijke functie om de veiligheid in de groep te creëren en leerlingen medeverantwoordelijk te maken. Het programma biedt 'tools' om daar pedagogisch op in te spelen. Er zijn bijvoorbeeld 'thema-kaarten' om

ALS ER WAT SPEELT OP EEN SCHOOL,
LAAT HET VOORAL DE LEERLINGEN ZELF ZIJN

bepaald gedrag belangrijk te maken. Ook is op iedere 'doe-het-zelf' kaart een uitnodiging voor leerlingen om zichzelf en anderen te evalueren. Centraal in het programma is het elkaar geven van 'zportivo's'; positieve waardering over het gedrag van een ander. Spelenderwijs worden de leerlingen zich bewuster van zichzelf en het groepsproces. De docent laat als vanzelf meer 'los' en leert de leerlingen zelf met oplossingen te komen, hen vragen te stellen en te coachen op de onderlinge communicatie. Leerlingen zijn initiatiefrijk en creatief. Laat je verrassen.

De ZPORTIVO-docent kan met de kennis van het programma een verantwoorde keus maken voor een gestructureerde activiteit op het gewenste ontwikkelingsniveau van zelfstandig spelen met elkaar

Programma

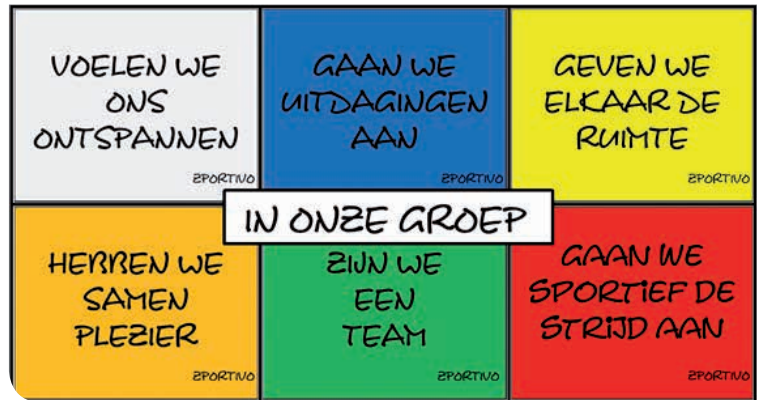
ZPORTIVO geeft informatie over leerlingen, hoe zij omgaan met autonomie en verbinding met anderen. Het programma biedt zo een prima ingang om verantwoord samen te werken met collega's en ouders. Je kunt hen duidelijk maken welke vorderingen leerlingen hebben op het gebied van zelfverantwoordelijkheid, groepsinteractie en sociale vaardigheden in jouw lessen. De gymdocent heeft zo een concrete bijdrage in het welbevinden van de leerling op school en de sociale veiligheid.

Docenten kunnen na een dagdeel ZPORTIVO training aan het werk met een basispakket of met andere pakketten in de kleuren van hun voorkeur. In de training leert de docent de verfijning van het programma kennen en krijgt achtergrondinformatie om in stappen de groep steeds zelfstandiger te maken. De docent maakt ook kennis met de toepassing van pedagogische 'tools'. Er zijn ook aanvullende ZPORTIVO trainingen beschikbaar om individuele-en groepsprocessen te beïnvloeden.

Het aanbod

ZPORTIVO:

- Workshop
- BASIC teamtraining, inclusief een basispakket in alle kleuren
- ZPORTIVO pakketten in kleuren. Eén pakket heeft 18 'doe-het-zelf' kaarten met op iedere kaart activiteiten op voor-en achterzijde. Inclu-

Leskaarten Traffic Freerun en Overview

sief pedagogische 'tools' en een overzichtsblad van alle activiteiten.

- ADVANCED teamtrainingen
- Voor meer informatie: www.zportivo.nl

Samenvatting

ZPORTIVO:

- is gericht op het plezierig, actief en stapsgewijs autonomie en sociaal gedrag van leerlingen bevorderen
- geeft ruimte aan leerlingen voor creatief leren, bewegen en samenspelen
- heeft zes gedragskleuren in drie tinten uitgewerkt, dus keuze uit 18 niveaus van zelfstandigheid
- sluit aan bij intrinsieke motivatie van de leerling voor een gezonde leefstijl en bewegen
- heeft specifieke aandacht voor wit en groen (ontbreekt nog vaak in andere methoden)
- gebruikt 'Doe-het-zelf kaarten' met korte teksten en duidelijke foto's
- is gericht op uitbouw naar een leerling-speelsucces-systeem voor docent en leerling zelf
- werkt aan uitbouwen van observeren en beïnvloeden van complexe groepsprocessen. ■

Voor meer informatie of aanmelding teamtraining:

Erik Boot;
speelgedrag@gmail.com

Foto's:

Erik Boot

Kernwoorden:

zportivo, planmatig speelgedrag, gedragskleuren